

För bättre tillgång till vetenskaplig information

Utbildningsdepartementet

2012-08-16

Dokumentbeteckning

KOM (2012) 401

Towards better access to scientific information: Boosting the benefits of public investments in research

Sammanfattning

Som ett led i arbetet med europeisk tillväxt och konkurrenskraft har kommissionen publicerat ett meddelande om s.k. "öppen tillgång" (open access) som ska leda till bättre tillgång till vetenskapliga publikationer och data för att stärka forskning och innovation i Europa. Förutom meddelandet har kommissionen även publicerat en rekommendation inom området.

Kommissionen anser att det kommande forsknings- och innovationsprogrammet Horisont 2020 bör kräva "öppen tillgång" för alla publikationer. Vidare anser kommissionen att 45 miljoner euro bör satsas på infrastruktursatningar inom "öppen tillgång" och digitalt bevarande under 2012-2013.

Regeringen anser att god tillgång till vetenskapliga publikationer och forskningsdata är centralt för framgångsrik forskning och innovation. Regeringen välkomnar därför, på en generell nivå, kommissionens meddelande.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Europa 2020-strategin anger kunskap, forskning och innovation som fundamentala delar i byggandet av europeisk tillväxt och konkurrenskraft, vilket särskilt visas genom två av strategins flaggskeppsinitiativ; Digital

agenda för Europa och Innovationsunionen. Kommissionen har också i tidigare meddelanden (KOM(2007) 56 och KOM(2009) 108) aviserat sina ambitioner att förbättra tillgången till vetenskaplig information.

Den 17 juli 2012 presenterade kommissionen sitt meddelande om bättre tillgång till vetenskaplig information (KOM (2012) 401).

Vetenskapligt material publiceras traditionellt i tidskrifter vilkas prenumerationsavgifter utgör en konstant ökande del av budgeten hos universitetsbibliotek och forskningsinstitutioner vilket är bekymmersamt då det i ekonomiskt svåra tider sätter stor press på redan pressade institutioner och kan leda till begränsad tillgång till vetenskapligt material. Forskarsamhället är generellt positivt inställt till att dela bakgrundsmaterial och vetenskaplig data, i varje fall efter egen publicering och/eller patentering, men begränsas av dålig tillgång till infrastrukturlösningar samt otydliga publiceringsregler både från finansiärer, publiceringsorgan och lärosäten.

1.2 Förslagets innehåll

Kommissionen avser enligt meddelandet att vidta flertalet åtgärder, både på policynivå och mer konkret nivå i form av budgetallokering. Man har även tagit fram en rekommendation (C(2012)4890) om tillgång till och bevarande av vetenskaplig information. I den senare uppmanas medlemsstaterna sammanfattningsvis att definiera strategier för spridning av och öppen tillgång till vetenskapliga publikationer som bygger på offentligfinansierad forskning och för data från offentligfinansierad forskning. Medlemsstaterna rekommenderas också att förstärka bevarandet av vetenskaplig information och vidareutveckla e-infrastrukturer som stödjer system för spridning av vetenskaplig information.

På institutionell nivå har kommissionen föreslagit att etablera ”öppen tillgång” som generell princip inom Horisont 2020 (det kommande ramprogrammet för forskning och innovation) med målet att 100 % av all vetenskaplig publicering med finansiering från Horisont 2020 ska ske med ”öppen tillgång”. Kostnader för självpublicering ska också kunna ersättas.

Under åren 2012–2013 avser kommissionen att använda 45 miljoner euro för infrastruktursatsningar inom ”öppen tillgång” och digitalt bevarande.

Alla åtgärder kommer enligt meddelandet att vidtas med hänsyn till immateriella rättigheter och legitim kommersiell hänsyn.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Svensk lagstiftning berörs inte av förslaget, eftersom meddelandet inte innehåller några lagförslag.

Kommissionen anser att 45 miljoner euro bör satsas på datainfrastruktur och digitalt bevarande under 2012-2013. Sveriges finansiering av EU-budgeten uppgår till 3,0 %, vilket innebär att 11,5 miljoner kronor av den föreslagna satsningen skulle finansieras från den svenska statsbudgeten.

I sin konsekvensanalys (SWD(2012)221) menar kommissionen att de insatser som föreslås i meddelandet och i rekommendationen kommer att hjälpa medlemsstaterna att utveckla och implementera åtgärder för att öka tillgången till vetenskaplig information. Målsättningar anges, men det är upp till berörda aktörer i medlemsstaterna att besluta om de närmare åtgärderna.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen anser att god tillgång till vetenskapliga publikationer och forskningsdata är centralt för framgångsrik forskning och innovation. Insatser för ökad tillgång leder därmed till bättre kvalitet, högre effektivitet och större nytta. Regeringen välkomnar därför, på en generell nivå, kommissionens meddelande. Samtidigt vill regeringen framhålla att Sveriges budgetrestriktiva hållning innebär att förslagets ekonomiska konsekvenser måste analyseras och värderas i förhållande till förslagets mervärde.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Ännu ej kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Ännu ej kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Ej aktuellt.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Artikel 179 i fördraget om EU:s funktionssätt anger att unionen ska ha som mål att åstadkomma ett europeiskt forskningsområde med fri rörlighet för bl.a. vetenskapliga rön och teknik.

Ej aktuellt. Meddelandet innehåller inget lagförslag.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Ännu ej känt.

4.2 Fackuttryck/termer

I meddelandet refereras till två typer av ”öppen tillgång” (open access); ”Gold open access” och ”Green open access”.

”Gold open access” innebär att kostnaderna för publicering (i tidningar) ligger på författaren i stället för läsaren (via prenumerationer etc.). Kostnaderna bärs vanligtvis av den forskningsinstitution som forskaren är knuten till eller det den finansiär som bekostat forskningen som ligger till grund för den information som publiceras.

”Green open access” innebär att författaren själv deponerar informationen i ett online-arkiv. Författaren (eller oftare finansiärer) bestämmer hur länge informationen ska ligga i karantän innan den blir allmänt tillgänglig, rekommenderad tid är sex månader. De förlag som publicerar vetenskaplig information ser dock gärna att karantänen är långvarig för att kunna bevara sin exklusiva tillgång.